BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

GELİŞEN AVRUPA VE GÜÇ KAYBEDEN OSMANLI DEVLETİ

Öğrencinin
Adı Soyadı: ..... Sınıfı: ..... No.: .....

Konu Özeti

Fransız İhtilali: Fransa'da başlayan milliyetçilik, ulusçuluk, eşitlik ve adalet gibi kavramların dünyaya yayılmasına neden olan fikir akımıdır. Bu fikir akımına göre her millet kendi devletini kurmalıdır. Bu da Osmanlı Devleti gibi çok uluslu devletlerin parçalanmasını hızlandırmıştır.

Sanayi İnkılabı: İngiltere'de başlayan Sanayi İnkılabı üretimde makineleşmeyi artırmış, el emeğine dayalı üretimi azaltmıştır. Seri üretim sayesinde mallar ucuzlamış, işçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Ham madde ve pazar ihtiyacı artmış, bu durum sömürgeciliği hızlandırmıştır. Osmanlı Devleti gibi sanayileşemeyen ülkelerde küçük el tezgâhları kapanmış, sanayileşen devletlerin pazarı hâline gelmişlerdir.

Düyûn-ı Umûmiye: Osmanlı İmparatorluğu'nun ödeyemediği dış borçlarını denetlemek ve tahsil etmek amacıyla 1881 yılında kurulan Genel Borçlar İdaresi'dir. Osmanlı Devleti'nin egemenlik haklarına zarar vermiştir.

Dağılmayı önlemek için ortaya atılan fikir akımları:
Osmanlıcılık: Dil, ırk ve mezhep ayrımı olmaksızın herkesin Osmanlı vatandaşı sayılmasını savunan fikir akımıdır.
İslamcılık (Ümmetçilik): Müslümanları Osmanlı halifesi etrafında birleştirmeyi amaçlayan fikir akımıdır.
Batıcılık: Batı'nın bilim ve tekniğinin yanında kültürünün de alınması gerektiğini savunan fikir akımıdır.
Türkçülük: Türkleri tek çatı altında toplamayı amaçlayan fikir akımıdır.

Kapitülasyonlar: Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlere vermiş olduğu siyasi, adli ve mali ayrıcalıklardır.

Tanzimat Fermanı	**Islahat Fermanı**
• Herkes kanun önünde eşit olacak, her gücün üstünde kanun gücünün olduğu kabul edilecek. • Halkın can, mal ve namus güvenliği sağlanacak. • Mahkemeler herkese açık olacak, hiç kimse yargılanmadan cezalandırılmayacak. • Askerlik, vatandaşlık görevi hâline getirilecek ve belli esaslara bağlanacak. • Vergiler herkesin gelirine göre alınacak. • Herkes mal ve mülk sahibi olabilecek. • Rüşvet ve iltimas (kayırma) önlenecektir.	• Müslümanlar ile gayrimüslimler kanun önünde eşit olacak. • Mahkemeler herkese açık olacak. • Cizye vergisi kaldırılacak, gayrimüslimler askerlik yapacak veya askerlik bedelini nakit olarak ödeyecek. • Tüm Osmanlı vatandaşlarına din ve mezhep özgürlüğü sağlanacak. • Gayrimüslimlerin okul, ibadethane ve hastane açmalarına izin verilecek. • Gayrimüslimleri küçük düşürücü ifadeler kullanılmayacak.

1. Ekonomik ve askerî yönden güçlü olan devletler; geri kalmış ülkeleri özellikle kömür, demir, petrol, pamuk ve buğday elde etmek için birer ham madde kaynağı ve ürettikleri ürünleri satmak için açık pazar olarak gördüler.

Bu gelişmeler aşağıdakilerden hangisinin etkisiyle ortaya çıkmıştır?

A) Rönesans
B) Sanayi Devrimi
C) Fransız İhtilali
D) Aydınlanma Çağı

2. Her geçen gün zayıflayan Osmanlı Devleti dış müdahale ve saldırılara açık hâle geldi. Boğazları ve Balkanları ele geçirmeye çalışan Rusya, Slav kökenli Balkan topluluklarını Panslavizm politikasıyla ayaklandırmaya çalıştı.

Buna göre Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Askerî bakımdan gücü zayıflamıştır.
B) Rusya ile çıkar çatışması yaşamaktadır.
C) Osmanlıcılık fikir akımı güç kazanmıştır.
D) Toprak bütünlüğü tehlike altına girmiştir.

3. Osmanlı Devleti, Tanzimat ve Islahat Fermanlarını ilan etmesine rağmen azınlıkları memnun edemedi. Özellikle Rusya'nın kışkırtması sonucu birçok Balkan milleti Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklandı. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, azınlıkları yönetime ortak ederek bu ayaklanmaların önüne geçmeyi amaçladı.

Bu durumun yaşanmasında aşağıdaki gelişmelerden hangisi etkili olmuştur?

A) Fransız İhtilali
B) Sanayi Devrimi
C) I. Dünya Savaşı
D) Sömürgecilik faaliyetleri

4. Tanzimat Fermanı'nın maddelerinden bazıları şunlardır:

- Herkes kanun önünde eşit olacak.
- Mahkemeler herkese açık olacak, hiç kimse yargılanmadan cezalandırılmayacak.
- Askerlik, vatandaşlık görevi hâline getirilecek ve belli esaslara bağlanacak.
- Vergiler herkesin gelirine göre alınacak.

Bu bilgilere göre Tanzimat Fermanı'nda aşağıdaki alanlardan hangisiyle ilgili bir düzenleme yapıldığı <u>söylenemez</u>?

A) Askerî
B) Dinî
C) Hukuki
D) İktisadi

5. Avrupalı büyük devletlerin kışkırtmaları ve milliyetçilik akımı sonucu Balkanlarda birçok isyan çıktı. Akımın etkisiyle Balkanlarda bağımsızlık kazanan ilk devlet, Edirne Antlaşması ile Yunanistan oldu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) neticesinde Sırbistan, Karadağ ve Romanya Osmanlı Devleti'nden ayrıldı.

Buna göre aşağıdaki fikir akımlarından hangisinin önemini kaybettiği söylenebilir?

A) Batıcılık
B) İslamcılık
C) Osmanlıcılık
D) Türkçülük

6. Aşağıda Necip Fazıl Kısakürek'in Sakarya Türküsü adlı şiirinden bir bölüm verilmiştir:

Hani Yunus Emre ki, kıyında geziyordu;
Hani ardına çil çil kubbeler serpen ordu?
Nerede kardeşlerin, cömert Nil, yeşil Tuna;
Giden şanlı akıncı, ne gün döner yurduna?

Bu şiire göre Osmanlı Devleti'yle ilgili;

I. Askerî ve siyasi etkisinin azaldığına,
II. Asya kıtasında toprak kayıpları yaşadığına,
III. Savaşların ekonomisini bozduğuna

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) II ve III
D) I, II ve III

7. İttihat ve Terakki Cemiyetine ve meşrutiyet yönetimine muhalif gruplar, İstanbul'da 13 Nisan 1909'da isyan çıkardılar (31 Mart Olayı). Bunun üzerine İttihat ve Terakki Cemiyetinin talimatıyla Selânik'ten İstanbul'a gelen Hareket Ordusu ayaklanmayı kısa sürede bastırdı. II. Abdülhamid tahttan indirildi ve yerine kardeşi V. Mehmed Reşad getirildi. İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra yaşanan olaylar dış siyasete olumsuz şekilde yansıdı. Osmanlı Devleti'nin iç karışıklıklarından faydalanan Yunanistan, Girit'i işgal etti. Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti. Avusturya-Macaristan ise Bosna Hersek'i kendi topraklarına kattı.

Bu bilgilere göre,

I. Ulusal bir olay uluslararası sonuçlara neden olmuştur.
II. Osmanlı Devleti'nin siyasi haritası değişmiştir.
III. Halkın isteğiyle meşrutiyet yönetimine geçilmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

8. Aydınlanma Çağında eski sistem ve anlayışların terk edilmesine yol açacak düşünce anlayışları gelişti. Akla, bilime, deneye ve gözleme önem veren, insan merkezli ve insanın mutluluğunu esas alan aydınlanma düşüncesi Avrupa'nın ilerlemesinde etkili oldu. Bilim, felsefe, sanat ve edebiyat gibi alanlarda önemli eserler verildi.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Devlet yönetiminde insan haklarına dayalı yeni düzenlemeler yapılmıştır.
B) Düşünce özgürlüğü artmış, akıl ve bilim ön plana çıkmıştır.
C) Birçok alanda ürün ve eser ortaya konmuştur.
D) Avrupa'da skolastik düşünce güç kazanmıştır.

9. Osmanlı Devleti Avrupa ile siyasi, askerî, ekonomik bakımdan rekabet edebilecek seviyeye ulaşamadı ve zayıflamaya devam etti. Rusya, Slav kökenli Balkan topluluklarını ayaklandırmaya çalıştı. Sanayileşen ve sömürgeciliğe yönelen İngiltere ve Fransa gibi büyük Avrupa devletleri, Osmanlı Devleti'nin Afrika topraklarını işgal etmeye başladılar. Osmanlı Devleti tüm bu saldırılar karşısında Avrupa devletleri arasındaki çıkar çatışmalarından yararlanarak ayakta kalmaya çalıştı.

Buna göre Osmanlı Devleti'nin ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Avrupalı devletlere karşı rekabet gücünü kaybetmiştir.
B) Denge politikası güderek varlığını korumaya çalışmıştır.
C) Son yüzyılda kaybettiği toprakları almak istemiştir.
D) Farklı kıtalarda yer alan toprakları tehdit altına girmiştir.

10. Osmanlı Devleti'nin kontrolünde olan ticaret yolları Coğrafi Keşiflerden sonra önemini yitirmiştir. Bunun aksine Atlas Okyanusu'ndaki limanlar önem kazanmıştır. Osmanlı Devleti, güçlü dönemlerine geri dönmek ve ticaret yollarının işlerliğini geri kazandırmak için farklı ülkelere kapitülasyonlar vermiştir. Gümrük vergilerini almayarak ya da vergi oranlarını düşürerek ekonomik kazanç sağlamaya çalışmıştır.

Buna göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yanlıştır?

A) Osmanlı Devleti eski ekonomik gücünü kazanmak için çareler aramıştır.
B) Coğrafi keşifler, Osmanlı Devleti'ni olumsuz yönde etkilemiştir.
C) Osmanlı Devleti bazı ülkelere taviz vermek zorunda kalmıştır.
D) Kapitülasyonlar, Akdeniz limanlarının önemini tekrar artırmıştır.

11. Düyûn-ı Umûmiye (Genel Borçlar İdaresi), Osmanlı Devleti'nin dış borçlarını ödeyememesi üzerine 1881 yılında alacaklı devletler tarafından kurulan denetim kurumudur. Osmanlı'nın vergi gelirlerine el koyarak ekonomik bağımsızlığını büyük ölçüde zedelemiştir. Devletin, tütün, tuz, ipek ve balıkçılık gibi önemli vergi gelirleri bu kurumun denetimine bırakılmıştır. Düyûn-ı Umûmiye'nin kurulması ile Osmanlı Devleti'nin iç işlerine ve ekonomisine zamanla yabancılar hâkim olmuş ve kurumun olumsuz etkileri Cumhuriyet dönemine kadar sürmüştür.

Buna göre,

I. Osmanlı, iktisadi politikalarındaki tasarruf hakkını yitirmiştir.
II. Yabancı devletler, ülkenin iç siyasetinde etkili olmuştur.
III. Osmanlı Devleti borçları ödemek için yeni kaynaklar oluşturmuştur.
IV. Dış borçlar Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecini geciktirmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

12. Osmanlı Devleti, XX. yüzyılın başında stratejik konumu ve zengin ham madde kaynakları nedeniyle sömürgeci devletlerin ilgi odağıydı. Özellikle İngiltere ve Fransa, Orta Doğu petrolleri ve ticaret yollarını kontrol altında tutmak için Osmanlı toprakları üzerinde planlar yapıyordu. Bu baskılar, Osmanlı Devleti'nin egemenlik haklarını korumasını zorlaştırıyordu.

Bu bilgilere göre, Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Diplomatik yalnızlıktan kurtulmak için bölgesel ittifaklara yöneldiği
B) Sanayileşme hamleleri sayesinde Avrupa ile denge kurduğu
C) Dış tehditlerin, millî bilincin uyanmasına öncülük ettiği
D) Jeopolitik konumunun, emperyalist devletlerin iştahını kabarttığı

13. Yirminci yüzyıl başlarında ortaya çıkan Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi fikir akımları, her ne kadar farklılık gösterseler de temelde aynı amaca hizmet etmektedir. Hepsinin ortak çıkış noktası, parçalanmakta olan imparatorluğu ayakta tutmak ve bağımsızlığı korumaktır.

Buna göre fikir akımları ile ilgili,

I. Yaşanan gelişmelerin ülkeye etkilerini azaltmak istemişlerdir.
II. Tüm toplum tarafından kabul gören ortak bir çözüm sunmuşlardır.
III. Farklı görüşleri savunsalar da vatansever bir temel taşımaktadırlar.
IV. İmparatorluğun parçalanmasına engel olmuşlardır.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

14. Fransız İhtilali ile dünyaya yayılan milliyetçilik akımı, her ulusun kendi kaderini tayin etmesi gerektiğini savunuyordu. Bu durum Osmanlı aydınlarını "Osmanlıcılık" gibi kapsayıcı fikirler üretmeye zorlasa da Balkanlarda yaşayan toplulukların bağımsızlık arzusu, imparatorluktan ayrılma sürecini hızlandırmıştır. Aydınlar, dış müdahaleleri engellemek için Tanzimat ve Islahat Fermanlarını çıkarsalar da bu durum beklenen sonucu vermemiştir.

Buna göre Osmanlı aydınlarının amacının aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

A) Tam bağımsızlığı sağlamak
B) Ekonomik politikalar üretmek
C) Toprak bütünlüğünü korumak
D) Millî egemenliği gerçekleştirmek

15. Türkçülük, Türk kültürünü, dilini ve birliğini esas alarak devleti kurtarmayı hedeflemiştir. Ziya Gökalp ve Mehmet Emin Yurdakul gibi isimlerin öncülük ettiği bu düşünce, Millî Mücadele'nin de fikrî altyapısını oluşturarak imparatorluk mirasının üzerinde yeni ve millî bir devletin yükselmesine zemin hazırlamıştır.

Buna göre Türkçülük fikriyle ilgili;

I. Millî değerleri ön planda tuttuğuna,
II. Azınlıkları bir arada tutmayı amaçladığına,
III. Bağımsızlık anlayışının oluşmasını sağladığına

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

Cevap anahtarı için karekodu okutunuz.